

СТВАРАЊЕ И АКТИВНОСХ . ПАРТИЗАНСКИХ ЈЕДИНИЦА У ДРАГАЧЕВУ

• Пре нето што је пбчео оружани устанак 1941. шдане, као ученик Србне ехнољоиривредне школе налазио сам се у Ваљеу. Исте године у фебруару, ученици овѣ школе органмзовшж су тродневни штрајк против школског режима, који се претворио у сукоб са полицијом. После априлског рата и окупације земље претила је опасност да ученици — штрајкачи буду прогањани и халшени, па сам као учесник у штрајку био примо^ран да напустим школу и из Ваљева дођем својој кући.

Дошавши кући у село Негришоре, за кратко време уочио сам активан рад једног броја другова, који су тада живели и радили на терену Марковице. Са овим друговима оам; брзо успоста-вио контакт. Секретар партијске ћелије Ратко Шибинац, са којим сам био често у контакту, упозоравао ме да будем опрезан и у сваком часу спреман јер се, како је говорио, очекују значајни до-пађаји.

С обзиром да се све то догађало пре него што је започео оружани устанак, у почетку нисам стватио разлопе таквог ангажовања ових другогва, као и упозорење да треба бити спреман. Ме-ђутим, радило се о томе да је партијока ћелија у Дучаловићима, пре него што је започео устанак, под непосредним руководством Ратка Митровића, члана ОК КПЈ за округ чачански, добила кон-кретан задатак да у селу Дучаловићима, у кући попа Аџамовића, смести илегалну радио станицу и шифранте Павла Савића, Бран-ку Савић и Чеду Костовског Македонца. Партијока ћелија, однос-но њен секретар Ратко Шибинац и члазн Тимотије Радрјичић, при-мивши овај важан задатак, могли су претпоставити да су припре-ме за оружани устанак већ отпочеле.

Смештај и обезбеђење радио-станице изискивало је потребу да ^е један број чланова КПЈ и СКОЈ, који иначе нису знали за радио-станицу, држе на вези и окупу. Поред осталих, били су то Миломир Милооављевић, земљорадник, Љубинко Радојичић, зем-лорадник, Вито Вуловић, учитељ, и Милојица Пантелић, ђак, сви из Дучаловића, Милета Станић, ђак, и Милорад Митровић, ђак, оба из Негришора.

С обзиром на ангажовање око радио-станице, а посебно ангажовање Ратка Митровића, ови другови, тако бкупљени, били су у исто време предодређени: да у тренутку позива на устанак (осим Милете Станића, који је задржан на терену) буду упућени прво; дана у шуму.

Два-три дана, пре него што су другови отишли у шуму на Белом брду више села Зеока био је организован збор народа оела Зеока, Ртара и Јездине на коме је говорио Ратко Митровић и јавно позвао народ на устанак. Био је то у ствари позив да се почне са стварањем оружаних партизанских јединица у Драгачеву.

Формирање партизанских јединица на Здрављаку и у Зеокама

На дан 12. јула 1941. године из партијске ћелије Дучаловића пренета је директива да се сутрадан крсне на планину Јелицу, на место Здрављак, зборно место за окупљање првих бораца. У; одређено време, 13. јула, дошао сам на Здрављак где су већ били стигли другови из других крајева Драгачева. Колико ое сећам; дајвише их је дошло из Гуче, околине Гуче, Марковице, Горачића и још неких села Доњег Драгачева. На Здрављак је тада дошло 120; бораца, што је, с обзиром да се ради о првом позиву на оружани устанак, било охрабрујуће.

На овом скупу, Бата Јанковић говорио је окупљеним борцима о одлуци Центражног комитета од 4. јула за дизање устанка. Бата је тада обавестио борце да је формиран Штаб Чачанског партизанског одреда „Др Драгиша Мишовић“ за ове наокупљене био је то незабораван тренутак. Били смо понодни, али и опседнути мишљу да се иде у сусрет тешким и врло значајним, догађајима.

Истог дана формиране су на Здрављаку две чете са по шездесет бораца и изабрана четна руководиштва. За командира Прве чете; изабран је Драган Јевтић, банкарски службеник из Горњег Милаовца, а за командира Друге чете изабран је Раде Прелић, службеник из Гуче. После формирања чета и избора руководства, одлучено је, да се на Здрављаку и комуникације Чачак — Горачиће оде на Градину и Клић, места која су била погодна за безбедност чета. У четама је одмах био организован политички рад и обука бораца.

Међутим, боравак ових чета недалеко од Здрављака трајао је неколико дана, а онда, изненада, настало је осипање чета. Терен на коме су чете биле био је доста тежак, неприступачан и од околних села доста удаљен. Ова изолованост практично, је онемогућила сваки контакт бораца са народом, што се неповољно одразило на већину бораца па су почели напуштати чете и враћати се кућама.

Видело се да окупљање првих бораца на Здрављаку није било добро припремљено. Већи број бораца дошао је без оружја. На оретатк чета пресудно је; утицала строга изолованост и боравак

на терену са кога ое нису могле лако обезбедити ооновне потребе за 120 бораца (хлеб, оо и вода). Чете су (се са Здрављака осипале досга брзо тако да је после пет дана на Градини и Клику остала само група бораца, која ће такође разишла пошто им је речено да и они могу отићи. Да је месго логоровања било ближе неком селу или у самом селу, можда до осипања ових чета не би дошло.

У време повратка бораца кући, Штаб Чачанског одреда „Др Драпиша Мишовић“ донео је одлуку да ое чете, које су биле тек формиране, преформирају у десетине, да се као деоетине врате на овој терен, одлношо да се врате овојим кућама и да се ангажују према потреби. О овој одлуци о деоетинама многи борци, с обзиром да су били отишли кући, нису ни знали. Повратак бораца у своја места представљао је велики ризик, посебно за оне борце који су од раније били компромитовани. Тако се десило да су Миломир Милосављевић и још један број бораца били ухапшени.

Осипање чета са Здрављака, нарочито се негативно одразило касније, у време поновног формирања чета, када је одзив бораца био знатно олабији. Ореско партијско поверенство у Гучи је приликом формирања нове чете у Зеокама имало због тога већих потешкоћа.

Окружни комитет КПЈ и Штаб Чачанског одреда предузели су, крајем јула, поновно окупљање бораца и формирање нових чета. У Драгачеву, ово окупљање сада преузима руководство КПЈ, уз помоћ Бата Јанковића и Драгана Вранића, инструктора ОК КПЈ у Драгачеву, а у томе је био ангажован и Ратко Митровић, који је често боравио на терену Марковице и Дучаловића због полова око радио-станице.

За месго поновног окупљања бораца у Драгачеву, Среско поверенство КПЈ у Гучи одредило је оело Зеоке. Крајем јула, неколико дана после повратка оа Здрављака, партијока хелија КПЈ у Дучаловићима одлучила је да у Зеоке поју борци: Љубинко Радичић, Вито Вуловић, Милојица Пантелић и Милорад Митровић. Одлуку за одлазак у Зеоке саопштио ми је Ратко Шибинац, секретар хелије, рекавши ми да у Зеоке идем преко оела Ргара, поред куће Вуја и Милојка Петровића, где ће доћи још неколико другова. У оелу Ргарима, испод Вељовог гроба, оастао сам се са друговима Љубинком, Витом и Милојицом. Тада је у Зеоке требало да пође и Миломир Милоављевић, али је он после повратка са Здрављака био ухапшен, па је, пошто је пуштен из затвора, дошао као није.

По долаоку у село Ргаре, Ратко Митровић, који је у Ргаримг ове борце чекао, замерио је што су два бораца у шуму пошла бег оружја. Због тога омо се договорили да ое један друг (мислим Дс је то био Вито Вуловић) врати у оело и да од једног оељака узмеш пушку. Овај друг вратио се тек сутрадан.

Из села Ргара ови борци су отишли према Зеотсама у једш шуму, недалеко од села Ргара и од куће Вуја и Милојка Петровића. Ту су остали (један дан чекајући долазак других бораца. Са ме

ста недалеко од Ргара, заједно са Ранком Врањанским и Миланом Петровићем, који су били раније стигли у Ртаре и чекали, отишло се у Зеоке, где су у исто време стигли Милорад Достанић и Срећко Икодиновић, оба из села Тијања.

По доласку ових друшва у Зеоке су дошли Коле Костић, радник из Кнића, Нико Павић, профеоор из Чачка и Душаи Јечменић, земљорадник из Губереваца. Ове борце је у Зеоке довео Раденко Броћић, члан Среског поверенства КПЈ у Гучи. У Зеокама им се прикључио Милан Јанковић, земљорадник из Зеока. По њиховом доласку формирана је почетком августа, у непооредној близини куће Милана Јанковића чета и изабрано четно руководство. За командира чете изабран је Миломир Милосављевић, а за комесара Љубинко Радојичић. Формирање чете обавили су Ратко Митровић и Баго Јанковић.

Формирању чете присуствовало је укупно 13 бораца, од којих један број није осгао у шуми. У шуми је остало девет бораца, јер су другови Ранко Врањански и Милан Петровић, по договору, враћени кући у село Ртаре, као старији другови. Кућа Милана Петровића и сам Милан служили су као веза друго/вима ангажованим око партизанске радио-станице. Нико Павић је повремено борао у шуми, док је Милан Јанковић, био задужен за исхрану бораца и друге послове у селу.

Тако је у Зеоке дошло девет бораца. Они су представљали језгро будуће чете и батаљона у Драгачеву. С обзиром да је прив нових бораца у почетку августа, па и касније, био врло спор, дошло се да ових девет бораца остану у Зеокама више од месец дана. Боравак у Зеокама првих дана био је илегалан, што је било непотребно.

У чети је био организован политички рад и обука бораца. Али, и поред пошдности у Зеокама, боравак у шуми није био нимало лак. За ове време борци су непрекидно бораили напољу у шуми (по кућама се није бораило), више пута мењали место лошровања, незаштићени, често мокри и озебли, али постојала је чврста решеноот да се истраје до краја и да ое не понови случај са Здрављака.

Међутим, дуго остајање у шуми у Зеокама, а уз, то и неангажовање у акцијама, доводило је понекад борце и у стање нервозе и нестрпљења. Једне ноћи, због тога што им се причинило у тренутку поспаности да су опкољени, десило се да су се разишли. Био сам одсутан па о поједино'Стима не могу да говорим, али знам да на месту логоровања нисам нашао никога, а по неким стварима, које су им остале (гуменим опанцима-кондурама), закључио сам да им ое нешто дошло. Међутим, врло брзо су другови схватили да им се опаоност само причинила и уз помоћ друга Раденка Броћића, којји је о томе био обавештен, одмах су се вратили.

У Драгачеву је у то време, поред немачких окупатора,, било жандарма, полицајаца и сви они, оа сресжим начелником и срес-

ким писарима и председницима општина, радили су на томе да још у почетку униште или спрече развој устанка, па су знали да кажу: „Шумске ћемо ликвидирати!“... Чета је боравила у Зеокама више од месец дана и за њу је знао у почетку мањи број људи, а касније и сви људи у оелу. За то време није се десило да чета буде ма од кога проказана или нападиута.

Један број људи, стари ооцијалисти у Зеокама, оимпатизери КПЈ и НОП-а, прихватили су борце свесрдно, чували их, хранили и о кретању непријатеља обавештавали. Посебно су се у томе истицали Милан Јанковић, један од главних ослонаца партизанској чети у Зеокама, Добривоје Висимовић, Богооав Рисимовић и његова жјена Крстонија Рисимовић, Риаим Рисимовић, Милија Јанковић и др. Ови они су се излагали опасностима да би у тим судбоносним данима што више помогли.

Претпостављало се да је због партизанске радио-станице, која је била смештена у Дучаловићима у непоередној близини Зеока, ангажовање чете у оружаном акцијама било одлагано. Можда то није био једини разлог. Прави разлог што чета није предузимала веће оружане акције био је мали број бораца у чети. Да је тако било показује и чињеница да прву акцију — напад на Гучу, Зеочка чета није могла сама да изведе.

На дан 17. августа, Среско поверенство КПЈ у Гучи, уз помоћ инструктора ОК КПЈ Бате Јанковића и Драгана Вранића, организовало је оружану акцију — напад на Гучу. Поред Зеочке чете, у нападу су учествовали и једна чета трнавског среза и чета из Вирова. Главни напад био је усмерен на жандармеријску станицу у Гучи, у којој су се окупили (сви жандарми из Драгачева, затим на Среско начелство, Пореску управу и друга надлештва у Гучи.

Замисао да ое напад на жандармеријску станицу изврши изненадно и на препад није до краја успео, јер ое један борац случајно пуцњем из пушке огласио, па су жандарми били упозорени. У овоМ нападу рањено је неколико жандарма, али утврђење у ком су жандарми били смештени није било уништено. На страни партизана погинуо је Десимир Крсмановић, борац Трнавске чете.

Због чега ова акција није до краја уопела није ми позкато, али знам да је она, с обзиром да је била прва већа оружана акција, имала сјажан одјек у Драгачеву. У току саме борбе, један број другова из Гуче и околине прикључио се чети, што је за чету и њено јачање много значило.

После ове акције, јединице које су у шој учествовале враћене су на свој терен, док је један број бораца Зеочке чете, пре него што ое вратио у Зеоке, добио задатак да оде у своја места и да од људи чује мишљења и коментаре о нападу на Гучу. Био сам отишао у Мајрковицу и о нападу на Гучу разговарао са људима не рекавши им да сам у акцији учествовао. Поступио сам онако како омо се били договорили да о учееницима у овој акцији не говоримо.

Коментари о акцији били су врло занимљиви. Људи су били одушевљени што је Пореска управа била запаљена и посебно су истицали да се порез неће више плаћати. Исто тако интересовали су се ко је извршио напад на Гучу, јер многи још нису знали за формирање партизанске јединице у Драгачеву.

По повратку у Зеоке настављен је политички рад и обука бораца. Међу борцима владало је добро расположење. Охрабрени овом акцијом и освежени нозим борцима, очекивали смо нове акције као и прилив нових бораца. О нападу на Гучу у чети се доста говорило, анализирано и извучила искуства.

После напада на Гучу, око 20. августа, из Београда је у Драгачево дошла група од шест другова. Били су то: Богдан Капелан, Војо Кубуровић, Душко Ђурђевић, Спаоо Вукчевић, Стеван Фићр и Лазо Славујац. По директиви КПЈ, ови другови упућени су на терен Чачанског одреда а Окружни комитет КПЈ и Штаб Одред, рапоредили су их у чету у Зеокама.

Долазак ових другова у састав Зеочке чете значио је много. **Атмосфера** у чети постала је повољнија, политички рад богатији. Богдан Капелан и Душко Ђурђевић постали су командири чета, а Војо Кубуровић партијски руководиоца, а касније заменик комесара батаљона.

После неколико дана заједничког рада и упознавања, међу ководошлим борцима посебно је запажен Богдан Капелан, који се у почетку није много истицао. Врло активан и полетан, убрзо се почео истицати. Посебно се залагао да акције што пре започну. Њешва је велика заслуга била што је чета у Зеокама постала активнија. Својим ставом о акцијама и у Штабу одреда пред командантом Молом био је врло категоричан. Сећам се када је Мољу шворио и жалио да се са пасивним ставом и чекањем не може мирити. Догађаји који су уследили показали су да је био у праву.

Доласком другова из Београда, Зеочка чета започиње интензивније са уништавањем општинских архива и забраном сваког рада општинских управа. Међутим, акције паљења општинских архива, иако су биле значајне, нису борце, а посебно Капелана, потпуно задовољавале. Желели су оружану акцију и борбу против главног непријатеља, немачког окупатора и његовог помагача.

Тих дана, у августу, у Драгачеву оу се дошдила два тешка злочина. У ноћи између 21. и 22. августа, у оелу Рогачи жандарми оу опколили и напали Бату Јанковића и Драгана Вранића, инструкторе ОК КПЈ и организаторе устакка у Драгачеву. Драгана су убили, а Бату ранили. На дан 27. августа, уз помоћ агента гестапоа Божицара Радо!сављевића, Немци су напали на кућу Милојка Петровића из оела Ртара, у којој су били Ранко Врањанки и Милан Петровић. Милана су убили, док је Ранко уопео да ое спасе. Оба ова злочина тешко су пала борцима у Зеокама, утолико теже што су они извршени у непосредној близини места на ком је Зеочка чета боравила,

У неким ашучајевима, па и у случају попибије Драгана Врангћа и рањавања Бате Јанковића, координација Зеочке чете и другова који су обављали послове на терену, вероватно је била доста слаба. На ову слабост реаговали су и друшви у Штабу одреда. Сутрадан смо обавештеили од Раденка Броћића о овом злочину. Отишао сам да о томе обавестим другове и да потражим Бата, за кога се претпостављало да је те ноћи из села Рогаче отишао у срез трнавски. Бата је исте ноћи успео да се пребаци у село Атеницу, где сам га и нашао у једном винограду.

На ове злочине посебно је реаговао Богдан Капелан, који се још одлучније залагао да се чета против непријатеља више ангажује, што је утицало да се чета покрене и чешће појављује. Организују се зборови на којима се говори о овим злочинима, о значају устанка и о борби против непријатеља. Међутим, чета ое још кије могла ангажовати на већим акцијама, јер је прилив бораца био још увек мали.

Спајање Зеочке и Вировске чете

Цео август протекао је у очекивању да ое број бораца у чети повећа. Међутим, последице одласка са Здрављака још су се доста осећале. С обзиром да је бројно стање чете било незадовољавајуће, требало је нешто предузети. Због тога Штаб Чачанског одреда, заједно са Штабом Ужичког одреда, одлучује да ое чета из Вирова одвоји из састава Ужичког одреда и припоји чети у Зеокама. Сав посао око (спајања Вировске и Зеочке чете обавио је Ратко Митровић, који је два пута одлазио у ариљски срез и у Вирово. Чета у Вирову је прво издјвојена из састава Ариљске чете и једно време самостално деловала, с тим што је једну акцију (напад на Гучу) извршила заједно са четом из Зеока.

Почетком септембра Ратко Митровић и Богдан Капелан, који ое тада нашао у Штабу одреда, саопштили су ми да одем у Вирово и да Војиславу Пајићу и Милојку Ћирјаковићу пренесем поруку за реализацију одлуке о опајању Вировске и Зеочке чете и да чету из Вирова доведем у Зеоке. Из Липнице (оедишта Штаба одреда) кренуо сам и уопут свратио у Зеоке, ради договора око места где ће у Зеокама чета бити, како би се, по долаоку, лакше са Вировцима састали.

Очекивао сам да ћу посао у Вирову брзо завршити и да ћу истога дана моћи да ое вратим. Међутим, везу са четом у Вирову нисам одмах успео ставити. С обзиром да ме нису познавали, а ни ја њих, упознавање са њима је трајало скоро два дана. Изненадила ме је опрезност друшва у Вирову.

Везу са четом одржавао је Љубинко Пајић и још један друг, чијег се имена не сећам. Љубинко је одлазио у чету и о мом доласку и поруци коју сам донео обавестио је другове. Вероватно, поучени ранијим искуством око доласка непознатих лица, која су

им била сумњива, жјелели су да ме иреходно добро провере. Чинио је то Љубинко Пајић, који се послужио иг унакрсним испитивањем. Схватио сам да им је ово било потребно и због времена, како би се боље припремили, с обзиром да одлазе из Вирова, које нису сви са одушевљењем напустили.

Бројно стање Вировске чете нисам знао пре него што сам допхао у Вирово. Мислио сам да су они бројнији него чета у Зеокама. Међутим, ни они нису имали више од 20 бораца, али сам стекао утисак да су искуснији и старији него борци чете у Зеокама. Били су боље наоружани и имали су један пушкомитраљез.

Први пут тада сусрео сам Милојка Ћирјаковића, о коме сам раније само чуо. Прво што ме је упитао било је: „Куда ти то нас бодиш?“, што сам схватио као питање постављено више реда ради. Није било потребно да му говорим куда их водим и којим путем треба да идемо, јер је Милојко тај пут боље знао него ја. Успут смо разговарали о Зеочкој чети, њеном саставу, а пооебно о томе како су нас Зеочани прмхватали. Пут до Зеока прешли смо врло брзо и без проблема.

У време нашег долаока у Зеоке, десило се да Зеочка чета није била на месту на коме је остала у тренутку мог одласка у Вирово. Милојко и ја приближили смо се и оаотрили место где је чета требало да буде, али омо на њему угледали згармште запаљене колибе, која је, не знам како, после одласка чете изгорела. Није мм било мило како је Милојко реаговао рекавши да их нисам довео на право место и да је на чету неко извршио напад. Предложио је као најбоље да се врате у Вирово. Замолио сам га да то ие чини јер сам био уверен да су другови само променили место логоровања. Тада Милојку нисам рекао да ми није ово први случај да на заказаном месту не нађем Зеочку чету, па ни о оном разлазу бораца, који се догодио раније. Помислио сам да, ако су се опет разишли, опет ће ое и вратити. Милојко и ја договорили смо се да ое он са осталим борцима повуче. Повукли су се у село Тијање да чекају док не сазнам где ое налази Зеочка чета. Отишао сам у село и преко Милана Јанковића успоставио везу. Сусрет бјораца из Вирова и Зеока био је врло ордачан и са задовољством су прихватили ово опајање.

У време спајања Вировске и Зеочке чете, један број бораца ИЈ других оела Драгачева прикључио ое чети, тако да се број бораца повећао на 50. Око 5. септембра извршено је ново формирање чете и изабрано ново четно руководство. За командира чете изабран је Богдан Капелан, а за комесара Милојко Ћирјаковић. Овај избор и формирање чете обавио је Ратко Митровић. Тих дана чету у Зеокама обишао је члан Главног штаба за Србију, Родољуб Чолаковић, кога је из Штаба одреда „Др Драгиша Мишовић“ довео Милорад Достанић (Достанић је био први курир Зеочке чете у Штабу одреда). Чета је тада положила партизанску заклетву.

Спајањем ове две чете у једну и долазак Родољуба Чолаковића, који је објаснио циљеве и развој устаника и отклонио постојеће дилеме и неспоразуме, имало је велики значај и у политичком и моралном погледу. Поверење, које је било пољуљано после одласка са Здрављака, било је ускоро повраћено. Све је то за чету значило да се из оела Зеока могла одвојити и кренути у веће акције. Чета је одмах обишла све крајеве у Драгачеву, у свим општинама одржала зборове и на место старе власти изабрани су народноослободилачки одбори.

Размах устанка осетио се свуда у Драгачеву. Жандарми, који су тада још држали Гучу, заплашени растом и полетом НОП-а у Драгачеву, били су принуђени да из Драгачева 8. септембра побегну у Чачак под заштиту и о^ариље окупатора. Бекством жандарма Драгачево постаје 9. септембра^а потпуно слободно и у њему започиње нов живот и активност.

Тада су рад и активност Среског поверенства КПЈ и паргијских организација дошли до пуног изражаја. Спровodeћи линију Партије, упркос свим тешкоћама, Среско поверенство КПЈ у Гучи успешно је реализовало задатке на ширењу НОП-а. У ослобођеном Драгачеву рад и активноет партијских организација интензивно је настављен. Ускоро су, одсуством Драгачевског батаљона из Драгачева, партијске организације остале без ^авог главног ослонаца, четници Драже Михаиловића почињу да јачају и започињу акције против партизана у Драгачеву, нападају и убијају организаторе устанка.

Борба на Караули и формирање Драгачевског партизанског батаљона

С обзиром да на територији драгачевског среза тада није било немачких војника, није било ни прилика да се Драгачевска чета у борби против Немаца исказе. Акције на протеривању жандарма и паљењу општинских архива нису представљале неке теже акције. Ојачана Драгачевска чета је овај посао лако обавила. Извршење сваке ове акције допринело је да се број бораца у чети повећа. Међутим, у време извођења ових акција прилив нових бораца није био онакав какав се очекивао. Један број Драгачеваца, који су желели да се прикључе чети, још увек је размишљао. Догађаји који су уследили показали су, да је било потребно извесги неки изузетан подвиг који би утицао да се прилив бораца убрза. Као да се чекало на то да се види шта се може у борби против Немаца постићи, с обзиром на мит о непобедивости немачке војске.

Први окршај са Немцима дотодио се на релацији Ужичка Пожега — Ариље, на месту Вироштак. Ту оу делови Драгачевске чете, заједно са борцима Ужичког одреда^а, у борби против Немаца доживели своје ватрено крштење.

У судару са Немцима Драгачевска чета је највећи подвиг извела 16. септембра на планини Јелици, на Караули.

После опајања Вировске и Зеочке чете у једну чету, њена активност била је усмерена на релацији Ужичка Пожега — Ариље и Ужичка Пожега — Овчар Бања, тј. према комуникацијама по којима су се Немци тада кретали. Штаб одреда „Др Драгиша Мишовић“ очекивао је да ће Немци покушати да из Чачка продру у Драгачево па је одлучио да се један део Драгачевске чете пошаље на Караулу, са задатком да опрече Немце. Поруку да се запоседне положај на Караули пренео сам Капелану четири дана пре него што је дошло до борбе на Јелици. За извршење овог задатка Капелан је одредио 22 борца под командом Драгише Мајсторовића, који су оа Вироштака отишли на Караулу. Ту су чекали Немце неколико дана.

На дан 16. септембра из штаба одреда упућен сам у Драгачево са материјалом вести и поруком за Капелана, који се са четом тада налазио у Овчар Бањи. Успут оам овратио на Караулу, где сам део материјала о вестима поделио борцима. Само што је материјал био подељен, с леве стране положаја огласила се са три пуцња пушка борца Славомира Стефановића, жоји је тада био на месту осматрања. Био је то знак да су Немци кренули према Караули. Покрет Немаца видео се и са положаја на коме су борци чекали. Драгиша Мајсторовић је одмах извршио рапоред бораца, Борци су запосели положај с једне и с друге стране пута Чачак — Гуча, који није био дужи од педесет метара. Као курир нисам носио пушку, носио сам пиштољ, али сам проблем решио тако што сам пушку позајмио од борца Славка Ђунисијевића, који је заједно са борцем Првославом Мишовићем добио задатак да као бомбаш сачека Немце иза чесме на Караули. Ова два борца бомбаша су у борби на Караули извршили један од најтежих задатака.

На овом положају, чврсто решени да са њега не одступе, борци су остали све до краја борбе. Покушао Немаца да у више налета освоје положај потпуно је пропао јер су их борци уопешно одбијали. У томе је посебно много значао пушкомитраљез (једино тешко наоружање партизана) из којег је борац Доброав Радовановић храбро тукао Немце

Пре почетка борбе, упутство које је дато борцима гласило је: „Немци могу прећи само преко нас мртвих“ Било је то упутство Богдана Капелана, које је Драгиша у прави час пренео борцима, а и сам је, као храбар командир, врло вешто руководио борбом. Од значаја је било и присуство друга Драгана Јефтића, бившег командира Прве драгачевске чете са Здрављака, који је на путу према Овчар Бањи, односно према Такову, свратио на Караулу и у том часу храбрио борце.

Да су снаге непријатеља биле далеко веће, знали су сви борци пре него што је борба започела, Преко 300 немачких војника, са око 15 камиона, или, како је то рекао један борац: „Пун ка-

мион Немаца протав једног партизана¹, није уплашио борце. Држали су се мирно, хладнокрвно, а изнад свега храбро, што је за победу на Караули било одлучујуће.

У борби на Караули, која је трајала више од 4 часа, нико од партизана није поинуо и нико није рањен. На страни непријатеља убијен је командант немачке колоне и неколико војника, а више њих је рањено. Од највећег значаја било је то што су борбом и победом на Караули Немци спречени да продру у Драгачево, јер да су Немци успели да у тек ослобођено Драгачево уђу, ко зна шта би се догодшкх

Поете борбе на Караули у Драгачеву је, настало повољније стање у сваком погледу. Посебно се стање изменило у погледу омаоовљења и јачања Драгачевске чете. Прилив нових бораца одвијао се тако брзо да су, осим пораста Зеочке чете, формиране и нове чете. Од бораца села Лопаша, Прилипча, Краварице и Пилатовића формирана је 23. септембра нова чета са командиром Средојем Маркићевићем, капетаном бивше југословенске војске. Чета ое одмах прикључила чети у Зеокама. Одзив нових бораца био је и из села Каоне, Миросаљаца, Гуче и других села Драгачева.

Стварање Зеочке чете трајало те дуже време. У чети је (до борбе на Караули) било окупљено око 60 бораца. Међутим, после борбе на Караули, од 16. до 25. септембра, број бораца порастао је за 350. Овако масовним пршшвоам нових бораца створени су услови за формирање Драгачевског партизанског батаљона, чије је формирање започело у селу Вичи 25. септембра, а завршено 1. октобра у ослобођеном Чачку. По доласку у Чачак и у време формирања батаљона један број бораца из овог града прикључио се батаљону тако да је бројно стање батаљона износило 470 бораца,

У батаљону су формиране четири чете и изабрана четна и батаљонско руководство. За команданта батаљона изабран је Богдан Капелан, а за комесара Милојко Ћирјаковић. С обзиром на ауторитет ова два друга, њихов избор на руководећа места у батаљону био је од бораца јединствено прихваћен, јер су и Капелан и Милојко у целокупној својој активности на форми¹рању Драгачевског батаљона имали посебан удео. Посебно је остао у сећању Капелан који је као добар командант батаљона и бескомпромисан борац све до његове погибије у Пожеги са успехом водио батаљон.

Одмах по формирању, Драгачевски батаљон је наставио пут према Краљеву, где је окоро цео октобар био ангажован у борбама против Немаца. Крајем октобра батаљон је отишао на терен ужичког округа и ангажован у борбама против четника. За све време постојања батаљон је био ангажован изван Драгачева.

Развој НОП-а у Драгачеву и победа против Немаца на Караули посебно су узнемирили четничку организацију и њихове вође. Због тога су тих дана четници предузели широку мобилиза-

Ишју, као да и о«и хоће борбу против окупатора, врше избор четовођа, праве спискове и у њих уписују четнике, али са паролем: „Није врем(е за борбу, треба чекати“. Тајо нагла мобилизација четника у Драгачеву била је у ствари срачуната на то да се паралитички развој НОП-а и да се утихоом у четнике онемогући прилив бораца у партизане. Када им то није пошло за руком, окупљају се, банче и бекријају, чекају да у места, која партизани ослободе, ускоче на готово. Сарадњу у борби против окупатора, која им је нуђена, лажно прихватају (ошм неких изузетака). Видело ое да од почетка раде на превару. Само шест дана после борбе на Караули, 22. септембра, хватају и убијају члана Среског комитета КПЈ Воју Пајића да би ка-сније, користећи одсуство Драгачевског батаљона из Драгачева,, чинили још масовније злочине.

Одступањем са блокаде око Краљева, четници започињу от-Борену борбу против снага НОП-а и дефинитивно прелазе на страну окупатора, у издају. У време опсаде на Краљеву налазио сам се као курир Штаба батаљона у заједничкој партизанско-четничкој команди, где сам срео један број четника који су, тобоже, учествовали у заједничкој борби. Само 10 дана каеније, те исте четнике орео еам, али као заробљсне четнике, који су са блокаде Краљева побегли и предузели блокаду и напад на ослобођено Ужице, тада седиште Врховног штаба и центар ослобођене територије,

Пооле ових догађаја, Драгачевоки партизански батаљон је по дарективи Врховног штаба прешао у Улице да би, заједно са осталим партизаноким јединицама,, бранио Ужичку републику од четника. Драгачевски батаљон је на терену ужичког округа остао све до борбе на Прањанима, а затим се вратио у Драгачево и убрзо као батаљон престао да постоји.

Милорад МИТРОВИЋ